

UOT 373

Şahkəram Mirzəməmməd oğlu Məmmədov,
*Bakı Slavyan Universitetinin dosenti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru
<https://orcid.org/0009-0005-8387-7987>
E-mail: sahkerem_59@mail.ru*

Nadir Kavi oğlu Babayev
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin
Cəlilabad filialının elmi katibi
<https://orcid.org/0009-0005-1258-9777>
E-mail: nadirbabayev1952@gmail.com*

AZƏRBAYCANDA MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİL SAHƏSİNDƏ HƏYATA KEÇİRİLƏN İSLAHATLAR

Shahkaram Mirzamamad Mammadov,
*associate professor of the Baku Slavic University,
doctor of philosophy in pedagogy*

Nadir Kavi oglu Babaev
*scientific secretary of the Jalilabad branch of the
Azerbaijan State Pedagogical University*

REFORMS IMPLEMENTED IN THE FIELD OF PRESCHOOL EDUCATION IN AZERBAIJAN

Шахкерем Мирзамамед оглы Мамедов,
*доцент Бакинского Славянского Университета,
доктор философии по педагогике*

Надир Кави оглы Бабаев
*ученый секретарь Джалилабадского филиала Азербайджанского Государственного
Педагогического Университета*

РЕФОРМЫ, РЕАЛИЗОВАННЫЕ, В СФЕРЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Xülasə. Məqalədə 5 ildən az olmayaraq müəyyən dövr üçün vahid dövlət tələblərini əks etdirən dövlət təhsil standartları və məktəbəqədər təhsil sahəsində həyata keçirilən bir sıra islahatlar nəzərdən keçirilir. Qeyd olunur ki, dövlət təhsil standartları fərdin, cəmiyyətin, dövlətin tələbatına uyğun olaraq, elmi-pedaqoji prinsiplər əsasında hazırlanan ümumi normalar məcmusudur. Dövlət təhsil standartları təhsil sahəsində sınanmış mütərəqqi meyarlar, milli və ümumbəşəri dəyərlər nəzərə alınmaqla müəyyən edilir. Dövlət təhsil standartları və onların qüvvədə olan müddəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunur. Dövlət təhsil standartları təhsilin məzmununu, idarə olunmasını, maddi-texniki və tədris bazasını, infrastrukturunu, təhsilverənlərin keyfiyyət göstəricilərini, hər bir təhsil pilləsində təhsilalanların bilik, bacarıq və vərdislərinin səviyyəsini müəyyənləşdirir.

Açar sözlər: məktəbəqədər təhsil, dövlət təhsil standartları, təhsil islahatları, fiziki hazırlıq, şəxsiyyətyönümlü hazırlıq, sosial hazırlıq, intellektual hazırlıq

Abstract. The article examines the state educational standard, which reflects uniform state requirements that have been in effect for at least 5 years, as well as a number of reforms implemented in the field of

preschool education. It is noted that the state educational standard is a set of general norms developed on the basis of scientific and pedagogical principles in accordance with the needs of the individual, society and the state. The state educational standard is determined based on tested progressive criteria in the field of education, national and human values. The state educational standard and the term of its validity are determined by the relevant executive authority. The state educational standard determines the content of education, organization, material-technical and educational base, infrastructure, indicators of the quality of training of teaching staff, the level of knowledge, skills and abilities of students at each level of education.

Key words: *preschool education, state educational standards, educational reforms, physical training, personality-oriented training, social training, intellectual training*

Аннотация. В статье рассматривается государственный образовательный стандарт, отражающий единые государственные требования, действующие не менее 5 лет, а также ряд реформ, реализуемых в сфере дошкольного образования. Отмечается, что государственный образовательный стандарт представляет собой совокупность общих нормативов, разработанных на основе научных и педагогических принципов в соответствии с потребностями личности, общества и государства. Государственный образовательный стандарт определяется с учетом апробированных прогрессивных критериев в сфере образования, национальных и общечеловеческих ценностей. Государственный образовательный стандарт и срок его действия определяются соответствующим органом исполнительной власти. Государственный образовательный стандарт определяет содержание образования, организацию, материально-техническую и образовательную базу, инфраструктуру, показатели качества подготовки педагогических кадров, уровень знаний, умений и навыков обучающихся на каждом уровне образования.

Ключевые слова: *дошкольное образование, государственные образовательные стандарты, образовательные реформы, физическая подготовка, личностно-ориентированная подготовка, социальная подготовка, интеллектуальная подготовка*

Giriş. Müzakirələr zamanı məktəbəhazırlığın ümumi təhsilə aid olub-olmaması ilə bağlı fikir ayrılıqları ortaya çıxır. Müasir reallıq ondan ibarətdir ki, məktəbəqədər yaşlı uşaqların sayı çox, uşaq bağçalarının sayı isə kifayət qədər azdır. Bu, bütün dünyada belədir. Uşaqların hamısını bağçalarla təmin etmək mümkün deyil. Odur ki, Azərbaycanda belə bir çıxış yolu tapılıb. Həm ölkə Prezidentinin fərman və sərəncamlarına uyğun olaraq, həm də Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə məktəbəqədər təhsil və tərbiyə müəssisələrinin yaradılması, mövcud olanların təmir edilməsi və standartlara uyğunlaşdırılması məqsədi ilə böyük işlər gedir. Artıq 5 yaşlı uşaqların məktəbəqədər təhsilə cəlb edilməsi prosesində böyük uğur əldə olunub və onların 79%-ə qədər məktəbəhazırlığa cəlb edilib. Böyük çətinliklərə baxmayaraq, bu, həllini ümumi təhsil müəssisələrinin tərkibində məktəbəhazırlıq qrupları yaradılmaqla tapdı. Yəni Elm və Təhsil Nazirliyi Prezidentin müvafiq sərəncamına uyğun olaraq mövcud maddi-texniki bazadan səmərəli istifadə edərək 5 yaşlı uşaqları məktəbəhazırlığa cəlb etdi. Məktəbəhazırlıq, ibtidai təhsil, ümumi orta təhsil və tam orta təhsil bir təhsil müəssisəsində təmin edildiyindən biz artıq məktəbəhazırlığa da təhsilin bir səviyyəsi kimi baxa bilərik və bu, qanunda da öz əksini tapdı. Bu yanaşma belə bir sual doğurur: Bu, 12 illik təhsil

sisteminə keçiddirmi? Bir halda ki, Bolonya prosesinə qoşulmuşuq, dünya təhsil sisteminə inteqrasiya edirik, uşaqların müasir dövrdə inkişaf sürətini nəzərə alırıq, təhsilin fasiləsizliyi prinsipindən çıxış edərək, deməli gec-tez bu məsələni həll etməliyik. Odur ki, 5 yaşlıların da təhsilə bu şəkildə cəlb edilməsi, ümumi təhsilin bir səviyyəsinə təşkil etməsi, şərti olaraq 12 illik təhsilə keçidin başlanğıcı kimi də nəzərdən keçirilə bilər. Ancaq, məsələ burasındadır ki, ümumi orta təhsildə ümumi bütün biliklər verilir və təhsilin bu pilləsində ixtisaslaşma özünü göstərir.

Beləliklə, ümumi təhsil pilləsinin 4 səviyyəsi var və 5 yaşlı uşaqların məktəbəhazırlığa cəlb edilməsi ilə bağlı “Təhsil haqqında” Qanuna edilən dəyişiklik nəzərə alınmaqla ümumi təhsilin səviyyələri Qanunun müvafiq maddəsində öz əksini tapır, yəni bölgü 4 səviyyə üzrə aparılıb.

Ümumi təhsil pilləsinin səviyyələri aşağıdakılardır:

- 1) məktəbəhazırlıq mərhələsi (5 yaş);
- 2) ibtidai təhsil (I-IV siniflər);
- 3) ümumi orta təhsil (V-IX siniflər);
- 4) tam orta təhsil (X-XI siniflər) [3, 7].

Uşağın məktəbə hazırlanması təhsil sisteminin bir nömrəli məsələsidir. Hər hansı uşaq bu mərhələni lazımi səviyyədə keçmədən I sinifdə təlim prosesində müvəffəqiyyət qazana bilməz.

Məktəbəhazırlığın əsas məqsədi – 5 yaşlı uşaqların tələb və imkanlarını nəzərə almaqla onların məktəbəhazırlıq mərhələsində inkişafı, tərbiyəsi və təhsili prosesini təşkil etməkdir.

Məktəbə hazırlığın vəzifələri – uşaqlarda oxumaq həvəsinin, onların məktəbə müsbət emosional münasibətinin inkişaf etdirilməsi və möhkəmləndirilməsi, uşaqların məktəbə müvəffəqiyyətlə adaptasiya olunması üçün onlarda şəxsi-sosial xüsusiyyətlərin formalaşdırılmasıdır.

Məktəbəqədər təhsilin proqramında (kurikulumunda) məktəbəqədər yaşlı uşaqların ilkin həyatı bacarıq və vərdislərə yiyələnməsi tələb olunur, onlara gələcək həyat fəaliyyətində lazım olacaq bacarıq və vərdislərin aşılınması, qabiliyyətlərin formalaşması ön plana çəkilir. Onların bir şəxsiyyət kimi formalaşmasının bünövrəsi qoyulur.

Fiziki hazırlıq – uşağın sağlamlığının vəziyyəti, uşaq orqanizminin morfofunksional yetişkənliyi (yəni bədən hissələrinin öz funksiyasını yerinə yetirmək qabiliyyəti); hərəkəti fəaliyyətin, xüsusilə xırda motorikanın (xırda motorika əllər və barmaqların dəqiq və xırda hərəkətlər toplusudur; sinir, əzələ, dayaq-hərəkət və görmə sistemlərinin birgə fəaliyyəti nəticəsində yaranır) koordinasiyasının inkişafı; fiziki qabiliyyətlərin inkişafıdır.

Şəxsiyyət yönümlü hazırlıq – müstəqillik, məsulyyətlilik, fəallıq, təşəbbüskarlıq; başqasını dinləmək və öz hərəkətlərini onunla razılaşdırmağı bacarmaq; müəyyən edilmiş qaydalara riayət etmək, qruplarda çalışmağı bacarmaq; ünsiyyətin, özünüqiymətləndirmənin formalaşmasıdır.

İntellektual hazırlıq – obrazlı təfəkkürün, təxəyyülün, yaradıcılığın, məntiqi təfəkkürün inkişafı; idrakı fəaliyyət vasitələrinə (müqayisə etmə-təhlil, təsnifat, ümumiləşdirmə), ana dilinə və nitqin əsas formalarına (dialog, monoloq), digər spesifik uşaq fəaliyyəti növlərinin daxilində təlim elementlərinə (quraşdırma, rəsm, yapma və müxtəlif oyunlara) yiyələnmək; prosesləri (obyektləri) müqayisə etmək, ümumiləşdirmək, qruplaşdırmaq, əlamətlərinə görə ayırmaq, nəticə çıxarmağı bacarmaqdır.

Sosial hazırlıq – yüksək əxlaqi təsəvvürlərin və vətəndaşlıq hissələrinin (vətənpərvərlik, humanistlik, digər millətlərə hörmət) inkişafı; – böyüklərlə və yaşlılarla ilə ünsiyyətin qurulmasında yüksək mədəni davranış qaydalarının mənimsənilməsi; – öz hərəkətlərində əxlaq normalarının rəhbər tutulması və onlara riayət olunması.

İllər boyu ibtidai sinif müəllimi kimi çalışan böyük rus psixoloqu D.B. Elkonin öz fəaliyyə

tində məktəbəhazırlıq dövründə *təlimin xüsusiyyətlərindən* danışarkən, bu suallarla çıxış edirdi: “*Uşaqda bilmək, öyrənmək marağı varmı? Uşaq qarşısına sadə məsələ qoyub, onu mümkün yollarla həll edə bilirmi (müqayisə, müşahidə, sübut etmə)? Uşaq müstəqil şəkildə hər hansı bir hərəkətin həlli yollarını tapır, yoxsa digər həmyaşıdlarının davranışını təkrarlayır? Əqli işgüzarlığı nə səviyyədədir? Diqqətini cəmləşdirib, deyilənləri yadda saxlaya bilirmi?*”[9;236]. Bütün bu suallar məktəbəhazırlıq qrupunun müəllimini həmişə narahat etməlidir. İdrakı təfəkkürün passivliyinin təzahürü uşağın inkişafının uğursuzluğundan, onun gələcək məktəb təliminə hazırlıqlı olmadığından xəbər verir. Məktəb təlimi deyildikdə çox zaman uşağın oxumaq, yazmaq, saymaq bacarıqları nəzərdə tutulur. Amma uşaq bütün bu bacarıqlara yiyələnsə belə, o məktəbə hazır olmaya da bilər. Hazırlıq bütün bu bacarıqların hansı fəaliyyətə daxil edilməsindən asılıdır. Məktəbəqədər dövrdə uşaqların bilik və bacarıqları mənimsəməsi oyun fəaliyyətində həyata keçirilir, ona görə bu biliklər başqa bir struktur təşkil edir. Bunu məktəbə daxil olarkən nəzərə almaq lazımdır və uşağın məktəbə hazırlığını onun oxuma, hərflər, rəqəmlərlə tanışlıq, hesablama kimi bacarıq və biliklərinin formal səviyyəsinə görə yox, idrakı və əqli fəaliyyətin inkişaf səviyyəsinə görə ölçmək lazımdır. D.B. Elkoninin fikrincə, “*məktəbəhazırlıq səviyyəsini bilmək üçün diqqəti ən əvvəl iradi davranışın əmələ gəlməsinə yönəltmək lazımdır. Uşaq necə oyun oynayır, qaydalara riayət edirmi, üzərinə rollar götürürmü*”[9, s. 234]. Qaydaların uşaq davranışının daxili instansiyasına çevrilməsi – hazırlığın vacib xüsusiyyətlərindən sayılır.

3-6 yaş dövrü uşaqların inkişafında çox mühüm dövrüdür. Məhz bu dövrdə uşaqların beynin hüceyrələrinin artması və onlar arasında əlaqələrin qurulması prosesi baş verir. Bunun da nəticəsində uşağın düşünmə, qavrama və ətraf mühitdə insanlar və əşyalarla qarşılıqlı təsir istiqamətində daha mürəkkəb mərhələyə keçməsi üçün zəruri dəyişikliklər baş verir. Beynin düzgün inkişafı şəraitində potensial dərk etmə qabiliyyətləri artır. Uşağın məktəbdəki uğurlu təhsili, şəxsiyyət kimi formalaşması, ictimai həyatda iştirak etməsi məktəbəqədər dövrdə qoyulmuş təməldən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Məktəbəqədər təhsil uşaqların intellektual, fiziki, psixoloji və sosial inkişafında, potensial imkanlarının üzə çıxarılmasında, məktəbə hazırlanmasında, sadə əmək

vərdişlərinə yiyələnməsi, istedad və qabiliyyətlərinin üzə çıxarılması, sağlamlığının qorunması və estetik inkişafında, müstəqillik, yaradıcılıq, təşəbbüskarlıq kimi keyfiyyətlərin, hisslərin və həyatı bacarıqların formalaşmasında mühüm rol oynayır. Məktəbəqədər təhsil təhsilin ilk pilləsi olmaqla, ailənin və cəmiyyətin maraqlarına uyğun olaraq, uşaqların erkən yaş dövründən intellektual, fiziki və psixi inkişafını, sadə əmək vərdişlərinə yiyələnməsini, istedad və qabiliyyətinin üzə çıxarılmasını, sağlamlığının qorunmasını, estetik tərbiyəsini, təbiətə və insanlara həssas münasibətinin formalaşmasını təmin edir.

Məktəbəqədər təhsil müvafiq təhsil proqramı əsasında həyata keçirilir, məktəbəqədər təhsil üç yaşdan başlayır. Beş yaşlı uşaqlar üçün məktəbə hazırlıq qrupları zəruridir. Məktəbə hazırlığın təşkili qaydaları müvafiq icra orqanı tərəfindən müəyyən edilir. Məktəbəqədər təhsil uşağın valideynlərinin və ya digər qanuni nümayəndələrin arzusu ilə məktəbəqədər təhsil müəssisələrində, ümumtəhsil müəssisələrinin müvafiq strukturlarında və ya ailədə həyata keçirilə bilər. Məktəbəqədər yaşlı uşaqları evdə tərbiyə edən ailələr üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müvafiq qaydada metodiki və diaqnostik məsləhət və əlaqələndirmə xidməti təşkil edilir.

Fiziki inkişaf, sağlamlıq və təhlükəsizlik. Məktəbəqədər dövrdə sağlamlığın, hərtərəfli hərəkəti hazırlığın və ahəngdar *fiziki inkişafın* əsası qoyulur. Bu dövrdə düzgün təşkil edilmiş fiziki tərbiyə yaxşı bədən quruluşunun formalaşmasına, orqanizmin möhkəmlənməsinə, daxili orqanların və uşaq orqanizminin fəaliyyətinin yaxşılaşmasına imkan yaradır. Uşaqların sağlamlığının qorunması və möhkəmləndirilməsi sanitarijiyənək qulluğun təminatı, sağlamlaşdırıcı tədbirlərin keçirilməsi – hava, günəş və sudan geniş istifadə olunması, rəşional qidalanma, gimnastikanın, düzgün gün rejiminin təşkili (yuxu, asudə vaxt, təlim prosesi) və hərəkət aktivliyinin təmin olunması uşaqların sağlam həyat tərzi keçirmələrini təmin edir. Fiziki inkişafa böyük, kiçik və hissi (sensor) motor hərəkətlərinin inkişafı daxildir. Uşaqların hərtərəfli inkişafı üçün daha səmərəli vasitələrin müəyyən edilməsi, giyiyenik tələblərə cavab verən şəraitin yaradılması, bunların qarşılıqlı əlaqədə olması, düzgün qamət, hərəkət texnikası, eləcə də, hərəkət vərdişləri ilə yanaşı, onlarda uşaqlarda fiziki keyfiyyətlərin inkişaf etdirilməsi təmin olunur. Təh-

lükə və çətinliklərə hazırlıq, yol-hərəkəti qaydaları, ekstremal vəziyyətlərdə və təhlükəli situasiyalarda necə hərəkət etmək haqqında ilkin təsəvvürlərin formalaşdırılmasına, məişətdə ehtiyatlı, küçədə mədəni davranmaq, təbii hadisələr və yangın zamanı vəziyyətdən çıxmaq qaydalarının mənimsənilməsinə, ekoloji mədəniyyətin formalaşdırılmasına imkan yaranır.

Ümumi inkişaf və təlim nəticələrinə görə uşaq: sağlamlığı möhkəmləndirən hərəkətləri yerinə yetirir; qidalanma və sanitarijiyena qaydalarına əməl edir; böyük, kiçik və hissi (sensor) – motor hərəkətlərini koordinasiya edir; təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.

İdrakın inkişafı. Uşağın idrakı inkişafı müərkəb prosesdir. Onun öz istiqamətləri, qanunauyğunluğu və xüsusiyyətləri var. İdraki inkişafın məqsədi idraki maraqların, uşağın tələbat və bacarıqlarının, onun emosional-hissi təcrübə əsasında müstəqil axtarıcılıq fəaliyyətinin formalaşdırılmasıdır. Bununla yanaşı, sensor, nitq inkişafı, idraki qabiliyyətlərin (müqayisə etməyi, fərqləndirməyi, ümumiləşdirməyi bacarmaq), ətraf aləm haqqında ilkin təsəvvürlərin və anlayışların, əşyavi fəaliyyətin, dərkətmə tələblərinin formalaşdırılmasının (informasiya almaqda tələb, təlim zamanı fəallıq, ətraf aləmin dərk edilməsində müstəqillik) bünövrəsinin bu dövrdə qoyulmasıdır. Uşaqlar təmasda olduqları əşyaların adlarını, əlamətlərini, necə hərəkət etməsini düzgün ifadə etmək, bu istiqamətdə məntiqi mühakimə yürütmək, düzgün, sadə ümumiləşdirmələr aparmaq, əqli nəticəyə gəlmək kimi qabiliyyətlər nümayiş etdirirlər. İdrak üzrə uşağın yerinə yetirdiyi tapşırıqlar onların məntiqi mühakimə yürüdə bilmək bacarıqlarını, intuisiyasını, məkan və zaman haqqında təsəvvürlərini genişləndirir. Riyazi tapşırıqların həlli zamanı uşaqlarda induksiya və deduksiya, təhlil və tərkib, təsnifətmə və sistemləşdirmə, ümumiləşdirmə kimi mühakimə qabiliyyətlər inkişaf edir və tənqidi, məntiqi, yaradıcı tənqiddir inkişafını təmin edir.

Estetik və yaradıcı inkişaf. Məktəbəqədər təhsil ətraf aləmin gözəlliklərini duymaq, estetik cəhətdən qavramaq və müvafiq bədii nümunələr yaratmaq üçün ilkin pillədir. Bu sahədə aparılan işlər estetik tərbiyənin vəzifələrinə daxildir. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların estetik inkişafı onların yaradıcılıq qabiliyyətlərini stimullaşdırır. Estetik tərbiyə məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda bədii hisslərin və zövqün, bədii yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafı üçün əsas şəraitdir.

yətlərinin, ətraf aləmdəki obyektləri müşahidə və müzakirə etmək bacarığının inkişafını təmin edir. Təsviri fəaliyyətdə rənglər və formaların yeni birləşmələri, quraşdırma prosesində müxtəlif modellərin qurulması, hekayə və nağılın, musiqi fəaliyyətində melodiyanın dinlənilməsi, mahnı və uşaq musiqi alətlərində ifa, rəqs məktəbəqədər yaşlı uşaqların estetik zövqünün inkişafına kömək edir. Uşaqlarda ətraf aləmin gözəlliklərini düzgün qiymətləndirmək bacarığı və ətraf aləmə müsbət emosional münasibət formalaşmağa başlayır. Yaradıcı əməli fəaliyyət prosesində uşaqda yaradıcı təxəyyül, təfəkkür, ünsiyyət bacarıqları, digər insanların mövqeyini qəbul etmək bacarığı yaranır və inkişaf edir. Yaradıcılıq şəxsiyyətin mənəvi inkişafında, insani hisslərin təkmilləşməsində mühüm rol oynayır ki, bunun da təməli erkən yaş dövründə qoyulur.

Sosial-emosional inkişaf. Uşaq üçün erkən yaş dövrü davamlı olmayan emosional əhval-ruhiyyə, emosiyaların yaranması, həssaslığı ilə səciyyələnir. Bütün bunlar uşaqlarla psixoloji işin əsas istiqamətlərini—uşağın həyatının emosionallığına və onun tənzimlənməsinə köməyi müəyyən edir. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda sosial və emosional keyfiyyətlər vəhdətdə inkişaf edir. Uşaq özünün emosional əhvalını məhz yaşadığı sosial mühitin normaları əsasında tənzimləyir. Sosial-emosional inkişaf vasitəsilə uşaqlarda insanlara qarşı müsbət münasibət, xeyirxahlıq, qayğıkeşlik, qarşılıqlı yardım, başqasının dərdinə şərik olmaq, münacişələrin həlli və s. kimi mənəvi keyfiyyətlər formalaşır. Uşaqlar oyun, əmək və əməli fəaliyyətə, kollektivdə davranma qaydalarına dair ilkin bacarıqlara yiyələnirlər.

Nəticə. Təlim nəticələri inkişaf sahələrinin xarakteristikası ilə ölçülür. Yeni məzmunu görə məktə-

bəqədər müəssisələrdə köhnə təlim modelindən imtina zəruridir. Standartlar pedaqoji prosesdə tərbiyəçimüəllimlərdən yeni iş formalarına müraciət etməyi tələb edir. Qeyd etmək lazımdır ki, standartlar uşaqların təlim yükünün azaldılmasına istiqamətlənmişdir. Hər bir uşağa fərdi yanaşma nəzərdə tutulmuş, uşaqların inkişafı üzrə vəzifələrin 4 inkişaf sahəsi üzrə: fiziki inkişaf, sağlamlıq və təhlükəsizlik; idrak; estetik və yaradıcı; sosial-emosional inkişafının həyata keçirilməsi müəyyənləşdirilmişdir.

Problemin aktuallığı. Məktəbəqədər təhsil Azərbaycan Respublikasında fasiləsiz təhsil sisteminin ilk pilləsinin ilk səviyyəsi kimi fərdin, cəmiyyətin və dövlətin maraqları nəzərə alınmaqla davamlı inkişaf etdirilən prioritet fəaliyyət sahəsidir.

Məktəbəqədər təhsilin məqsədi erkən yaş dövründən başlayaraq uşaqların əqli, fiziki və yaradıcı potensialının, mədəni səviyyəsinin inkişafının, psixoloji dayanıqlığının və sağlamlığının, mühafizəsinin, ətraf aləmə həssas (şüurlu) münasibətinin və şəxsiyyətinin formalaşdırılmasından ibarətdir. Məktəbəqədər təhsil məktəbəqədər yaşlı uşaqların zəruri həyatı bacarıqlara yiyələnmələrini və məktəb təhsilinə hazırlığını təmin edir. Məktəbəqədər təhsil uşaqların tərbiyəsinin milli-mənəvi və bəşəri dəyərlər ruhunda, milli dövlətçilik və azərbaycançılıq məfkurəsi əsasında formalaşdırılmasını təmin edir.

Problemin elmi yeniliyi. Sözügedən məqalədə indiyə qədər tədqiq edilən məsələlər ətrafında təhlillər və araşdırmalar aparılır, qeydlər edilir, əldə edilən nəticələr konkretləşdirilir, xülasələşdirilərək təqdim olunur.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məktəbəqədər təhsildə həyata keçirilən islahatlar uşaqlarda təlimə, yaradıcılığa və dərk etməyə maraq yaranmasına xidmət edir. Bu zaman ətraf aləmin gözəllikləri duyulur, estetik cəhətdən qavranılır və bunun sayəsində müvafiq bədii nümunələr yaradılır. Aparılan islahatlar təbiətdə, ətraf mühitdə, insanların hərəkətlərində, geyimdə estetik gözəlliyi görmək bacarığını və yaradıcı qabiliyyətlərin tətbiqi əhəmiyyətini formalaşdırır.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”// 24 oktyabr 2013-cü il tarixli, 13 nömrəli Sərəncam
2. “Məktəbəqədər təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 14.04.2017, № 585-VQ
3. Azərbaycan Respublikasında məktəbəqədər təhsilin yeniləşdirilməsi Proqramı. (2007 - 2010-cu illər)
4. Ümumi təhsil haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu, İlham Əliyev, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Bakı şəhəri, 29 mart 2019-cu il.
5. Abbasov, Ə. Əhmədov, A., Məktəbəqədər təhsilin konseptual problemləri // Kurikulum, 2011, № 2.
6. Azərbaycan Respublikasında məktəbəqədər təhsilin dövlət Standartı. AR NK-nin 2019-cu il 8 avqust tarixli 351 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
7. Ümumi təhsil haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 29 mart 2019-cu il.
8. Bağırova, L.Ş., Uşaqların məktəbə hazırlanmasının psixoloji məsələləri // –Bakı: Nərgiz, –2003.
9. Эльконин, Д.Б., Детская психология. Учебное пособие. // –Москва: Изд. Центр «Академия», – 2007. – 384 с.

Redaksiyaya daxil olub: 13.01.2026